

اسلام‌هراسی در رسانه‌های غربی؛ مطالعه موردی روزنامه تایمز چاپ لندن

نوشته

محمدحسن خانی*

چکیده

در دهه‌های اخیر رویارویی غرب با اسلام، هم از حیث ابعاد و هم از حیث ابزار، وارد مرحله‌ی جدیدی شده است. رسانه یکی از ابزارهای مهم و اثرگذار مورد استفاده غرب در مواجهه با جهان اسلام بوده است. ارائه چهره‌ای خشن، تاریک و ارتجاعی از اسلام و آموزه‌های آن در کنار ارائه تصویر غیرواقعی، عقب‌مانده، منفی، ترسناک و واپس‌گرا از جوامع اسلامی، مهم‌ترین کارکرد رسانه‌های غربی در چارچوب طرح اسلام‌هراسی بوده است. مقاله حاضر بر آن است تا در یک مطالعه موردی، خط‌مشی و عملکرد روزنامه تایمز لندن در ترویج اسلام‌هراسی را بررسی کند و با تحلیل محتوای مطالب مندرج در شماره‌های مختلف این روزنامه، تدبیرها و راهکارهای مورد استفاده آن را در قالب خبر، مصاحبه و تحلیل‌های ارائه شده تجزیه و تحلیل کند.

کلید واژه: اسلام، غرب، رسانه، روزنامه تایمز، اسلام‌هراسی.

مقدمه

اسلام‌هراسی واژه‌ای جدید در ادبیات سیاسی - مذهبی معاصر است که توصیف‌کننده ذهنیت و نشئت گرفته از دیدگاه و مواضع جهان غرب نسبت به اسلام و جوامع اسلامی است. تقابل و رویارویی میان تمدن‌ها و ایدئولوژی‌ها همواره در طول تاریخ وجود داشته و در مواقع بسیاری، این تقابل ذهنی به تقابل گفتمانی و گاه رویارویی سیاسی و نظامی نیز منجر گردیده است. با این همه، پدیده تقابل میان اسلام و غرب از بسیاری جهت منحصر به فرد بوده و اسلام‌هراسی

* استادیار روابط بین‌الملل دانشگاه امام صادق (ع) khani@isu.ac.ir

یکی از مصادیق این استثناء است. تقابل و رویارویی جهان غرب با تمدن اسلامی سابقه‌ای به قدمت جنگ‌های صلیبی در آغاز هزارهٔ دوم میلادی دارد؛ با این همه، این مواجهه در قرن بیستم و به‌ویژه در سال‌های پایانی نیمهٔ دوم قرن بیستم وارد مرحلهٔ جدیدی گردید. منازعهٔ طولانی اعراب و رژیم صهیونیستی و قضیهٔ فلسطین، پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، پایان جنگ سرد و سرانجام، رخدادهای ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ م. دوره‌های مهم و تعیین‌کنندهٔ این رویارویی به‌شمار می‌روند.

در مقالهٔ حاضر، ابتدا در یک گفتار مفهومی و نظری ابعاد این پدیده بررسی خواهد شد و سپس، به بخش اصلی مقاله که ارائهٔ یک مطالعهٔ موردی است، پرداخته می‌شود. در این بخش روزنامهٔ تایمز لندن در دورهٔ زمانی ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۰ م. مطالعه می‌گردد. در این تحقیق با تحلیل محتوای مطالب و مندرجات این روزنامه در قالب خبر، مصاحبه و تحلیل (مقاله و سرمقاله) خطوط کلی دنبال‌شده از سوی روزنامه در قبال اسلام و جوامع اسلامی بررسی می‌شود. نویسنده در یک روش اکتشافی و بر اساس تحلیل محتوا این فرضیه را می‌سنجد که روزنامهٔ تایمز در نقل اخبار و ارائهٔ تحلیل دربارهٔ اسلام نه تنها انصاف و بی‌طرفی را رعایت نکرده بلکه در چارچوب یک سیاست مدون و سازماندهی‌شده در جهت القای اسلام‌هراسی به مخاطبان خود حرکت کرده است.

چارچوب مفهومی

اسلام‌هراسی در زبان فارسی معادل واژهٔ انگلیسی "Islamophobia" و معادل واژهٔ عربی «التخويف من الاسلام» است (قچه، ۲۰۰۸). پسوند "phobia" در انگلیسی به معنای القای اغراق‌آمیز یک هراس و ترس غیرمنطقی در مواجهه با هر پدیده‌ای است... (Longman Dictionary, 2009). معنای مصطلح واژه فوبیا در کنار یک اصطلاح دیگر در زبان انگلیسی به‌گونهٔ بهتری قابل فهم است؛ به‌ویژه اگر هر دوی این واژگان در یک متن و چارچوب رسانه‌ای مطرح گردند. اصطلاح دوم واژه "stereotype" است که عبارت از تکرار یک موضوع به‌نحو یکنواخت و طولانی است، به‌گونه‌ای که با گذشت زمان شیوع یابد و تصویر مورد نظر از آن موضوع را به محض شنیدن آن در ذهن مخاطبان ایجاد کند (عزوزی، ۲۰۰۸).

بیگانه‌هراسی یا اجنبی‌ترسی یکی دیگر از مفاهیمی است که در توضیح و تفسیر اسلام‌هراسی باید بدان توجه کرد. بیگانه‌هراسی معادل فارسی واژهٔ "xenophobia" به معنای القای نوعی ترس موهوم و عمیق نسبت به پدیده و هر چیز ناآشنا یا غیرخودی، به‌کار رفته است. رابطهٔ میان اسلام‌هراسی با زنفوبیا از این منظر مهم است که بیگانه‌هراسی مقدمه و پیش‌شرط موفقیت ترویج اسلام‌هراسی به‌شمار می‌رود؛ به عبارت روشن‌تر، ابتدا از اسلام به‌عنوان یک آیین بیگانه، غیرخودی، اجنبی و غریب یاد می‌شود که در دشمنی آشکار با جوامع

غربی است. از این دید مسلمانان (حتی مسلمانان ساکن و شهروند غرب) موجوداتی بیگانه، اجنبی و غیرخودی تلقی می‌شوند (Driel, 2004: IX). در این رویکرد به مخاطبان این گونه القاء می‌شود که عقل سلیم حکم می‌کند با مفروض انگاشتن غیرخودی بودن این آیین و پیروان آن به آن‌ها در غایت بدبینی نگریسته شود. کوفی عنان، دبیرکل سابق سازمان ملل، به این نکته اذعان داشته و اسلام‌هراسی را مولود بیگانه‌هراسی می‌داند که با سوءاستفاده مروّجان آن از جهالت و عدم ناآگاهی مخاطبان خود از اسلام به تعقیب سیاست‌های خود می‌پردازند (Annan, 2004). مروری بر محتوای رسانه‌های دیداری و شنیداری در کنار رسانه‌های نوشتاری در غرب در خصوص اسلام و جوامع اسلامی نشان می‌دهد، که چگونه اسلام‌هراسی به‌عنوان یک هدف راهبردی و با به خدمت گرفتن ابزارهای مختلف از جمله شگرد تکرار و تعمیم القای ترس و چهره منفی ترویج می‌گردد. برخی از صاحب‌نظران بر این باورند که اسلام‌هراسی از یک پدیده گفتمانی و رسانه‌ای فراتر رفته و تبدیل به یک پدیده راهبردی و امنیتی در روابط بین‌الملل شده است (سجادپور، ۱۳۸۸).

اشاعه یک تصویر خلاف واقع، منفی و غیرمتساهل از اسلام به منظور ترویج یک حس توأم با تنفر و واداشتن ناخودآگاه مخاطبان به اتخاذ یک دیدگاه و رویکرد تعصب‌آمیز، جانبدارانه و تبعیض‌آمیز نسبت به اسلام و جوامع اسلامی مخرج مشترک تعاریفی است که از اسلام‌هراسی ارائه شده است (Greenberg & Gottschalk, 2008: 2). برانگیختن حس تنفر نسبت به مسلمانان و تهدید جلوه دادن اسلام، دو عنصر اساسی در اسلام‌هراسی به‌شمار می‌رود. در جهان غرب که مسلمانان در اقلیت بسر می‌برند، اسلام‌هراسی پیامدهای تلخ و سنگینی برای جامعه مسلمان داشته است؛ حمله به مساجد، نگریستن به مسلمانان به‌عنوان اجانب و با نگاهی بدبینانه، تبعیض در واگذاری مشاغل و مقام‌های مطلوب، زیر نظر داشتن و تحت مراقبت قرار دادن محله‌های مسلمان‌نشین به‌طور ویژه، نمونه‌هایی از این پیامدهاست (Shryock, 2010: 2).

بر اساس این برداشت، اسلام‌هراسی پدیده‌ای است که به‌طور سازمان یافته از سوی بخشی از محافل تصمیم‌گیری سیاسی — فرهنگی در غرب به منظور مقابله با اسلام طراحی شده است و با استفاده از ابزار رسانه در اشکال گوناگون و در سطوح مختلف اعمال می‌شود. این محافل طیف وسیعی از شخصیت‌های تندروی سیاسی، نخبگان فکری و دانشگاهی متعصب، مدیران، سردبیران و تحلیل‌گران رسانه‌های جمعی در غرب را شامل می‌شود.

دنبال کردن سیاست‌گذاری‌های مبتنی بر اسلام‌هراسی مؤید این واقعیت است که مراجع و شخصیت‌های دخیل در سیاست‌گذاری با مفروض انگاشتن تهدید اسلام و لزوم مقابله با این تهدید، اسلام‌هراسی را به‌عنوان یک راهکار اساسی برای تحدید تهدید اسلام در دستور کار خود قرار داده‌اند. در این چارچوب اسلام‌هراسی بخشی از بسته بزرگ جنگ نرم ضداسلام و جوامع اسلامی مد نظر قرار می‌گیرد.

آشنایی اجمالی با روزنامه تایمز

روزنامه تایمز یکی از قدیمی‌ترین روزنامه‌های انگلستان است که از اواسط قرن هجدهم میلادی تا کنون منتشر می‌شود. روزنامه تایمز به همراه نسخه یکشنبه‌های خود، یعنی ساندی تایمز، توسط گروه‌های روزنامه‌های تایمز (Times Newspapers Limited) منتشر می‌شود که خود زیرمجموعه‌ای از شرکت اخبار بین‌الملل (News International) است. این شرکت نیز متعلق به شرکت معظم رسانه‌های بنگاه اخبار (News Corporation) است که توسط روبرت مرداک اداره می‌شود.

روبرت مرداک، میلیاردر آمریکایی استرالیایی‌تباری، در سال ۱۹۳۰ م. در ملبورن متولد شد. وی کار رسانه‌های خود را با یک روزنامه گمنام در آدلاید آغاز و کم‌کم بسیاری دیگر از رسانه‌های استرالیا را نیز تصاحب کرد. در سال‌های دهه هشتاد و نود میلادی وی هجوم گسترده خود را برای تسخیر رسانه‌های اروپایی و آمریکایی آغاز و شرکت پخش فاکس (Fox Broadcasting) را در آمریکا و شبکه اسکای (Sky) در انگلستان را راه‌اندازی کرد. این در حالی بود که مرداک برای توسعه امپراطوری رسانه‌ای خود به اروپا و آمریکا اکتفا نکرد و شرکت هنگ‌کنگی استارتی.وی (Star TV)، یکی از بزرگ‌ترین شبکه‌های تلویزیونی و ماهواره‌ای در قاره آسیا را تصاحب کرد.

رسانه‌های در تملک مرداک غالباً از یک خط‌مشی اسلام‌ستیزی و اسلام‌هراسی پیروی می‌کنند و خبرها و تحلیل‌های جانبدارانه و غیرواقعی آن‌ها در سیاه‌نمایی اسلام و کشورهای اسلامی زبانزد خاص و عام است.

از دیگر رسانه‌های نوشتاری تحت مالکیت شرکت مرداک، می‌توان به نیویورک پست، هرالده ویکلی تایمز و ویکلی/استاندارد در آمریکا و نیز روزنامه زرد و پر شمار سان در انگلستان اشاره کرد.

با این همه، روزنامه تایمز لندن از مهم‌ترین، پرشمارترین و اثرگذارترین رسانه‌های نوشتاری تحت مالکیت مرداک به‌شمار می‌رود. این روزنامه توسط جان والتر تأسیس شد و انتشار آن از اول ژانویه ۱۷۸۵ م. آغاز گردید. شماره‌های ۱ تا ۹۴۰ روزنامه تحت‌عنوان "The Daily Universal Register" منتشر می‌گردید و از شماره ۹۴۱ اسم آن به تایمز تغییر پیدا کرد. در سال ۱۹۸۱ م. مالکیت روزنامه تایمز از شرکت تامسون به شرکت مرداک انتقال یافت و این انتقال مالکیت سبب شد تا تایمز در کنار سایر اعضای خانواده رسانه‌های مرداک به ایفای نقشی فعال‌تر در صحنه سیاست داخلی انگلستان و نیز سیاست بین‌الملل بپردازد. یکی از نویسندگان جنجالی و مهم تایمز در دهه هشتاد میلادی رابرت فیسک بود که در اعتراض به سانسور مقاله‌اش از سوی تایمز درباره سرنگون کردن هواپیمای مسافربری ایرانی توسط آمریکا (پرواز ۶۵۵ ایران‌ایر بر فراز خلیج فارس) از این روزنامه استعفا داد و به روزنامه/یندیندنت پیوست.

روزنامه تایمز به‌طور سنتی به همسویی و هواداری از حزب محافظه‌کار مشهور است، اما در انتخابات سال ۲۰۰۱م. در یک چرخش آشکار به حمایت از تونی بلر پرداخت. تایمز در انتخابات سال ۲۰۱۰م. دوباره به اردوگاه محافظه‌کاران بازگشت. نحوه حمایت تایمز از احزاب کارگر و محافظه‌کار نشان از قدرت‌محوری ذهنیت گردانندگان آن دارد، به‌گونه‌ای که با یک پیش‌بینی زیرکانه و هوشمندانه از افکار عمومی و احتمال برد یا باخت احزاب در انتخابات، متحد آینده خود را انتخاب می‌کنند.

در سطح سیاست بین‌الملل، دیدگاه‌های روزنامه‌ی تایمز همسو با راست مسیحی و نومحافظه‌کاران در آمریکاست. تایمز همچنین از هواداران اتحاد سنتی لندن - واشنگتن به‌شمار می‌رود. مواضع این روزنامه در قبال جهان اسلام موضوع این بخش است که در آن مواضع خصمانه آن با جهان اسلام تبیین می‌گردد.

اسلام‌هراسی در تایمز

برای بررسی دقیق و علمی فرضیه مورد اشاره در آغاز مقاله، ابتدا شماره‌های گوناگونی روزنامه تایمز در مقطع زمانی سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۰ م. مطالعه و بازبینی شد و سپس، محورهای اصلی مؤید فرضیه استحصاء و دسته‌بندی گردید. برای تبیین و فهم بهتر مباحث، این محورها در عنوان‌های جداگانه ارائه و ذیل هریک از آن‌ها مصادیق مورد نظر با ارجاع به منبع اخذشده بررسی می‌شوند.

۱-۱. بزرگنمایی خطر اسلام برای غرب و مسیحیت

یکی از محورهای اصلی مورد استفاده تایمز برای ترویج اسلام‌هراسی، بزرگ‌نمایی خطر و تهدید اسلام برای غرب و جوامع غربی است. در همین راستا و با هدف معادل قرار دادن اسلام با نژادپرستی و نازیسم، تایمز در مقاله‌ای که در ۲۴ آوریل ۲۰۰۶ م. چاپ کرد و به بهانه درج خبر گرویدن یک آلمانی به اسلام این عنوان را انتخاب نمود: «*قدم بعدی یک نئونازی متعصب این بود که به اسلام روی آورد*» (تایمز، ۲۴/۴/۲۰۰۶). این روزنامه در تاریخ ۴ اکتبر ۲۰۱۰ م. به نقل‌قول از یک سخنرانی در آلمان می‌پردازد که در آن به آلمانی‌ها توصیه می‌شود که «نازیسم را فراموش کرده و به مخالفت با اسلام» برخیزند (۲۰۱۰/۱۰/۴). استفاده از کلیدواژه‌های «اسلام» و «نازیسم» در کنار هم از شگردهای این عنوان خبری است که با شنیدن کلمه اسلام مفهوم و خاطره نازیسم را در ذهن خواننده تداعی می‌کند.

۲-۱. دامن زدن به اختلاف میان اسلام و مسیحیت

بزرگ‌نمایی اختلافات موجود میان ادیان الهی، به‌ویژه اسلام و مسیحیت، از سیاست‌های دنبال شده تایمز است. مقایسه اسلام و مسیحیت و هشدار نسبت به پیشی گرفتن اسلام از مسیحیت،

محور گزارش مفصلی است که این روزنامه در ۳۱ مارس ۲۰۰۸م. بدان پرداخته است. «اسلام، کاتولیک، بزرگ‌ترین مذهب، و سبقت» از کلیدواژه‌های مورد استفاده در تیتراژ این گزارش است (تایمز، ۲۰۰۸/۳/۳۱). در بخش داخلی این مقاله نویسنده نسبت به آنچه که وی آن را خطر سلطه و غلبه اسلام بر جهان مسیحیت نامیده است، هشدار می‌دهد. تایمز در اول نوامبر ۲۰۰۶م. خبری را از سخنرانی گریفین، رهبر حزب ملی بریتانیا، نقل می‌کند که در آن به اسلام به‌عنوان یک دین وحشی اشاره می‌کند و نسبت به آنچه وی آن را برافراشته شدن پرچم سیاه اسلام در بریتانیا می‌نامد، هشدار داده شده است. در راستای ترویج تضاد و منازعه میان اسلام و مسیحیت، تایمز در مقاله‌ای که در ۷ آوریل ۲۰۰۷م. چاپ کرد، مسیحیت را میراث ماندگار و دیرینه انگلستان دانسته و در مقابل، اسلام را یک تازه‌وارد معرفی کرده و خواستار صیانت از ریشه‌های مسیحی انگلستان شده است.

۳-۱. متهم کردن مسلمانان و جوامع اسلامی به ارتجاع، واپس‌گرایی

ارائه یک تصویر ارتجاعی و عقب‌مانده از اسلام و جوامع اسلامی، یکی دیگر از روش‌های تایمز برای ترویج اسلام‌هراسی است. این روزنامه در ۱۶ ژوئن ۲۰۰۸م. خود با نقل گزارشی از خبرنگار خود، روث گلندهیل، اسلام را یک مذهب سده‌های میانی معرفی می‌کند (تایمز، ۲۰۰۸/۶/۱۶). کنار هم قرار دادن دو کلیدواژه «اسلام» و «قرون وسطی» از شگردهای مورد استفاده تایمز در این گزارش است. در مقاله‌ای که به قلم تئودور دالریمل در ۱۵ آوریل ۲۰۰۴م. در تایمز چاپ شده، مهاجران مسلمان را در اروپا واپس‌گرا و مردان مسلمان را با عنوان جانیان، معتادان، زن‌باره و تروریست و زنان را با عنوان اسپران خانگی معرفی کرده است (تایمز، ۲۰۰۴/۴/۱۵).

۴-۱. تصویر یک دین ضد مردم‌سالاری از اسلام

تلقین عدم تطابق میان اسلام و مردم‌سالاری و یا به‌عبارت دیگر، ضد مردم‌سالار معرفی کردن آموزه‌های اسلام از دیگر روش‌های مورد استفاده تایمز است. این روزنامه ۲۳ مه ۲۰۰۴م. با درج مطلبی تحت‌عنوان «اسلام و مردم‌سالاری؛ اتحاد ناممکن»، آموزه‌های اسلام را در تضاد ماهوی با مردم‌سالاری قلمداد کرده و ایده برابری را در اسلام ناپذیرفتنی قلمداد می‌کند (تایمز، ۲۰۰۴/۵/۲۳).

۵-۱. اسلام عامل تروریسم

معرفی اسلام به‌عنوان عامل گرایش جوانان به تروریسم از دیگر ادعاهای تبلیغاتی تایمز در راستای ترویج اسلام‌هراسی است. آدام فرسکو در تحلیل خود ۷ نوامبر ۲۰۰۶م. این روزنامه اسلام را عامل تروریست‌پروری معرفی می‌کند (تایمز، ۲۰۰۶/۱۱/۷). به‌کار بردن کلیدواژه‌هایی چون «اسلام رادیکال، بچه مدرسه‌ای‌ها و تروریست» در عنوان این تحلیل، دلالت بر القای

رابطه مستقیم میان اسلام و تروریسم به مخاطبان دارد. در مقاله ۹ سپتامبر ۲۰۰۶م. به قلم دیوید سلبورن در تایمز چاپ شده، نویسنده از خطر تهدید اسلام‌گراها سخن رانده و این سؤال را مطرح کرده است که آیا غرب قادر، به شکست اسلام‌گراها خواهد بود؟ نفس طرح سؤال، طرح مجدد این ذهنیت است که غرب در جنگی تمام‌عیار با اسلام و اسلام‌گرایی است (تایمز، ۲۰۰۶/۹/۹). سه کلیدواژه «اسلام، ترور و گروه‌های گانگستر» بخشی از خبری است که در ۳۰ مارس ۲۰۱۰م. تایمز چاپ شده که در بخشی از آن به سلول‌های تروریست اسلامی اشاره شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، در این مورد کلمه اسلام و صفت اسلامی به‌طور مطلق و حتی بدون پیشوندهایی مثل سیاسی و رادیکال استفاده شده که ارتباط ذاتی میان اسلام به‌طور مطلق با تروریسم و خراب‌کاری را القاء می‌کند.

۶- ۱. مخالفت اسلام با قانون و حقوق مدنی

تایمز در جای دیگری و در راستای القای تعارض اسلام با حقوق و قانون، تایمز در ۵ فوریه ۲۰۰۸م. بر ناسازگاری آنچه که آن را «حقوق ما و اسلام» می‌خواند، تأکید می‌کند. یک چنین قضاوتی به‌طور ناخودآگاه به مخاطبان آن که بیشتر شهروندان غربی هستند، این امر را القاء می‌کند که میان اسلام و نظام‌های حقوقی معاصر یک تعارض ذاتی وجود دارد. دفاع از حقوق همجنس‌بازان از دیگر ترندهای تایمز در مقابله با اسلام است (تایمز، ۲۰۰۸/۲/۵). در مقاله‌ای با عنوان «چرا مسلمانان نتوانند همجنس‌گرا بوده و به آن افتخار کنند؟» که در ۱۲ جولای ۲۰۰۹م. این روزنامه چاپ شده؛ در آن جان مک آلپاین به اسلام و آموزه‌های اسلامی، به دلیل به رسمیت نشناختن حقوق همجنس‌گرایان حمله کرده است (تایمز، ۲۰۰۹/۸/۱۲).

۷- ۱. آسیب‌شناسی اسلام و توصیه به اسلام غربی

در بخش وسیعی از مقالات و خبرهای پوشش داده‌شده در تایمز نویسندگان سعی بر انجام نوعی آسیب‌شناسی از اسلام دارند؛ برای مثال، در ۶ نوامبر ۲۰۰۹م. این روزنامه خبری به نقل از یک خاخام بلندپایه آورده که در آن بر لزوم جدایی میان مذهب و قدرت در اسلام تأکید شده است (تایمز، ۲۰۰۹/۱۱/۶). «عدم تساهل/اسلام» عنوان مقاله‌ای است که در ۳۰ نوامبر ۲۰۰۹م. در نقد اسلام چاپ کرده است. فارغ از متن مقاله، خود عنوان در نگاه اول، از متساهل نبودن اسلام و آموزه‌های آن خبر داده شده است (تایمز، ۲۰۰۹/۱۱/۳۰). پوشش وسیع سخنرانی‌ها و مصاحبه‌های ضداسلامی، یکی از راهکارهای غیرمستقیم تایمز برای ترویج اسلام‌هراسی است. در این روش روزنامه به‌طور زیرکانه‌ای خود را بی‌طرف و فقط ناقل خبر جلوه داده و در عین حال، مطالب موردنظر خود را از زبان مصاحبه‌شونده یا سخنران به خوانندگان القا می‌کند؛ نمونه‌ای از این ترند را در خبر مندرج در ۲۶ مارس ۲۰۰۴م. مشهود است. به بهانه پوشش یک سخنرانی و نیز با عنوان دفاع سخنران از سخنرانی ضداسلام تایمز در داخل گیومه به بیان این

اظهارات ضد اسلامی سخنران پرداخته است و به نقل از وی می‌نویسد: اسلام دینی همراه با خشونت است که همواره در برابر مدرنیته مقاومت می‌کند. در همین راستا، تایمز در مقاله دیگری، به قلم روث کلدھیل، سخن از بحران عمیقی که اسلام با آن روبه‌روست، به میان آورده و با زیر سؤال بردن اصل جهاد در اسلام، از لزوم و ضرورت اصلاح در آموزه‌های اسلام سخن می‌گوید (تایمز، ۲۰۰۴/۳/۲۶).

۸- ۱. اهانت و توجیه اهانت به مقدسات اسلامی

بربریت اسلام بخشی از عنوان مقاله‌ای است که در ۷ مارس ۲۰۰۷م. چاپ شده که نویسنده در آن خواستار شناسایی دو گونه متفاوت از اسلام شده است؛ وی نوع نخست و مورد قبول غرب را «اسلام به‌عنوان یک دین شخصی» دانسته و نوع دوم را «اسلام به‌عنوان یک دکترین سیاسی» نامیده است که باید با آن مقابله کرد. توجیه جواز توهین به مقامات مذهبی به‌طور عام و مقدسات اسلامی به‌طور خاص، یکی دیگر از شیوه‌های مبارزه با اسلام در تایمز است. در خبر و تحلیلی ۲۶ ژانویه ۲۰۰۵م. و به نقل از یکی از مقامات ارشد قضائی انگلیس در تایمز، این جمله دیده می‌شود که «مردم کماکان آزادند که درباره اسلام یا هر مذهب دیگری گستاخ و بی‌ادب باشند چرا که در بسیاری از موارد این امر در قالب حق آزادی بیان قابل دفاع است» (تایمز، ۲۰۰۵/۱/۲۶). در موارد دیگر از جمله در مقاله ۱۲ مارس ۲۰۰۸م. نویسنده پا را از نقد مسلمانان فراتر گذارده و با این عنوان «آلان وقت آن است که در مقابل اسلام و شریعت موضع‌گیری کنیم»، قلب اسلام و شریعت را هدف قرار داده است. ترویج اسلام‌هراسی در پوشش معرفی و نقد کتاب از دیگر شگردهای تایمز به‌شمار می‌رود؛ «بیدار شوید، غرب در حال باختن است»، این عنوان مقاله‌ای است که در آن نویسنده کتابی را با عنوان «باختن نبرد با اسلام» نقد کرده است. جملات و بندهای نقل‌شده از کتاب در کنار تعابیر نویسنده، همگی مروج اسلام‌هراسی در غرب به‌شمار می‌روند (تایمز، ۲۰۰۸/۳/۱۲).

۹- ۱. جوسازی ضدایمان آوردگان به اسلام در غرب

تأکید بر خطر ایمان آوردگان به اسلام از محورهای مورد استفاده تایمز در مبارزه است؛ در مطلبی که در ۲۲ مه ۲۰۰۸م. در همین راستا در تایمز چاپ شد، مضمون اصلی یک حادثه بمب‌گذاری این‌گونه توصیف شده است: «او یک تازه‌گرویده به اسلام است که مریض روانی بوده است». در همین راستا، در بازتاب خبر دیگری در خصوص دستگیری مظنونان یک حادثه بمب‌گذاری، به مضمون تازه‌گرویده به اسلام اشاره شده است که در پی انجام یک کشتار دسته‌جمعی بوده‌اند (تایمز، ۲۰۰۸/۵/۲۲). در خبر دیگری در راستای متهم ساختن کسانی که تازه به اسلام مشرف شده‌اند، به دستگیری فردی اشاره شده که تنها صفت قابل ذکر وی از سوی روزنامه تایمز «گرویدن به اسلام» تشخیص داده شده است.

نتیجه‌گیری

سیاه و غیرانسانی جلوه دادن آموزه‌ها و احکام اسلامی در کنار القاء کردن این ذهنیت و باور که اسلام یک تهدید و خطر بزرگ برای غرب، ساکنان مغرب‌زمین و پیروان دینی مسیحیت به‌شمار می‌رود و در زمره مهم‌ترین شگردهای تایمز برای ترویج اسلام‌هراسی است. طرح اسلام‌هراسی در رسانه‌های غرب به‌طور عام و در روزنامه تایمز به‌طور خاص اهداف زیر را دنبال می‌کند:

- معرفی اسلام به‌عنوان یک دین خشن و مروج خشونت؛
 - معرفی اسلام به‌عنوان آئینی که احکام غیرانسانی و مغایر با حقوق بشر؛
 - معرفی اسلام به‌عنوان ایدئولوژی بانی و مروج تروریسم؛
 - معرفی اسلام به‌عنوان یک دین ارتجاعی و واپس‌گرا در مقابل غرب مدرن؛
 - معرفی اسلام به‌عنوان دین مخالف آزادی؛
 - معرفی اسلام به‌عنوان مخالف زنان و تضييع‌کننده حقوق زنان؛
 - معرفی اسلام به‌عنوان عامل برهم زنده نظم و امنیت در جوامع غربی؛
 - معرفی مسلمانان مقیم اروپا و آمریکا به‌عنوان یک اقلیت کم‌سواد، یاغی و فقیر و تبهکار که تهدیدکننده جدی جوامع غربی؛
 - معرفی اسلام به‌عنوان یک تهدید و رقیب جدی برای مسیحیت؛
 - معرفی اسلام به‌عنوان دین مخالف علم و فناوری و پیشرفت؛
- و در یک کلام معرفی اسلام به‌عنوان تهدید جدی برای آینده تمدن بشری.

طراحان و مجریان طرح اسلام‌هراسی می‌کوشند تا با القای یک تصویر سیاه و منفی از اسلام در ذهن مخاطبان خود که عمدتاً شهروندان غربی هستند، با انتخاب هدفمند عنوان‌های خبری، مصاحبه‌های گزینشی و تحلیل‌های مغرضانه و مبتنی بر پیش‌داوری، می‌کوشند تا زمینه مناسب برای هر نوع برخورد با مسلمانان و کشورهای اسلامی را فراهم آورند.

اضافه کردن صفات و پسوندهای منفی به واژه اسلام و به‌کارگیری مستمر و متناوب آن در یک طرح درازمدت، باعث می‌شود تا این دو (واژه اسلام+ صفت و پسوند منفی) با هم ترکیب و عجین شوند و جدایی آن‌ها عملاً ناممکن شود. این طرز تلقی در یک روند طولانی کم‌کم به یک باور اجتماعی و از یک ذهنیت اجتماعی به یک رفتار اجتماعی تبدیل می‌شود؛ رفتاری که مؤلفه‌های اصلی آن بر پایه پیش‌داوری، تبعیض، برخورد دوگانه، نفرت و هراس رو به تزاید نسبت به اسلام و مسلمانان بنا نهاده شده است.

در نتیجه تلاش‌های گسترده و هماهنگ رسانه‌های غربی از جمله تایمز ترویج اسلام‌هراسی باورهای عمیق متعددی در ذهن و باور بخش عمده‌ای از شهروندان اروپایی و آمریکایی مخاطب آن‌ها شکل گرفته است که اهم آن‌ها از این قرار است:

- این باور که اسلام یک آیین کهن است که قابلیت تطابق با مقتضیات زمان را ندارد؛
- این باور که هیچ نقطه اشتراکی میان اسلام و سایر ادیان وجود ندارد؛
- این باور که اسلام در مقایسه با غرب فرودست است؛
- این باور که آموزه‌های اسلامی منسوخ شده و غیرعقلانی هستند؛
- این باور که اسلام دینی خشن و مروج خشونت و مولد تروریسم است.

همان‌گونه که در بخش‌های مختلف این مقاله گذشت، روزنامه تایمز به‌عنوان یکی از اعضای مهم زیرمجموعه شرکت‌های رسانه‌های در غرب طی دو دهه اخیر و به‌ویژه پس از رخداد‌های ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱م. سیاست ترویج اسلام‌هراسی را در دستور کار خود قرار داده‌اند. بر اساس یافته‌های مورد اشاره در مقاله، رسانه‌های غربی به‌طور عام و روزنامه تایمز به‌طور خاص، در سه سطح خبر، مقاله و تحلیل به ترویج اسلام‌هراسی می‌پردازند. این روزنامه همچنین با بازتاب ویژه و ارائه پوشش خبری برای دیدگاه‌ها، سخنرانی‌ها و مصاحبه‌های افراد و چهره‌های شاخص ضداسلام و نیز در قالب معرفی و تبلیغ کتاب‌ها و فیلم‌های ضداسلام سیاست اسلام‌هراسی خود را دنبال می‌کند. معادل قرار دادن اسلام با واژه‌ها و عباراتی همچون اسلام رادیکال، اسلام نظامی‌گرا، اسلام بنیادگرا، اسلام خشونت‌گرا، اسلام جهادی و غیره از دیگر شگردهای تایمز برای جایگزینی تصویر اسلام ناب با اسلام به تصویر کشیده شده از سوی آن روزنامه دارد.

پی‌نوشت‌ها

نمونه‌هایی از تیتراهای روزنامه تایمز در ترویج اسلام‌هراسی بدون دخل و تصرف و به زبان اصلی

- [Geert Wilders tells Germans to forget Nazis and oppose Islam](#)
- [Islam is stuck in the Middle Ages, says leading interfaith expert](#)
- [Islam overtakes Catholicism as world's largest religion](#)
- [Islam and democracy: the impossible union](#)
- [How radical Islam turned a schoolboy into a terrorist](#)
- [Islam's troublemaker](#)
- [Four blocks away from Ground Zero, Islam already has a presence](#)
- [A reformed Islam? Join the debate](#)
- [How radical Islam turned a schoolboy into a terrorist](#)
- [Dutch MP Geert Wilders posts explosive anti-Islam film on web](#)
- [Sex, violence, the trouble with Islam and why we need our Christian roots](#)
- [Carey defends 'anti-Islam' speech](#)
- [Carey backs Pope and issues warning on 'violent' Islam](#)
- [Islam 'apostate' suicide raises fears of extremism in the Maldives](#)
- [Islam faces 'deep crisis'](#)
- [Focus: Pope vs Prophet](#)
- [Police face scrutiny over the arrest of radical jihadist who renounced violence](#)
- [Geert Wilders tells Germans to forget Nazis and oppose Islam](#)
- [Islam is stuck in the Middle Ages, says leading interfaith expert](#)

- [Islam overtakes Catholicism as world's largest religion](#)
- [Islam and democracy: the impossible union](#)
- [How radical Islam turned a schoolboy into a terrorist](#)

منابع

قچه، محمد (۲۰۰۸)، الاسلامو فوبيا: دلالات المصطلح و ابعاده،

<http://www.isesco.org.ma/arabe/publications/Islamophobia/p12.php>

(تاریخ بازدید: ۲۰۱۰/۴/۲)

عزوزی، حسن (۲۰۰۸)، دور الصحافه فی تصحیح صوره الاسلام و معالجه ظاهره الاسلامو فوبيا

<http://www.isesco.org.ma/arabe/publications/Islamophobia/p5.php>

(تاریخ بازدید: ۲۰۱۰/۴/۲)

سجادپور، سید محمد کاظم (۱۳۸۸)، همشهری آنلاین،

<http://www.hamshahrionline.ir/news-92220.aspx>

(تاریخ بازدید: ۱۳۸۹/۷/۳)

Annan, Kufi (2004), Secretary General Speech, *United Nation Press Release*, SG/SM / 9637- HR/ 4802.

Driel, Barry V., (2004), *Confronting Islamophobia in Educational Practice*, USA: Trentham Books Limited.

Gottschalk, Peter & Greenberg, G. (2008), *Islamophobia: Making Muslims the Enemy*, USA: Rowman & Littlefield Publishers.

Longman American English Dictionary (2009), UK: Pearson & Longman.

Shryock, Andrew (2010), *Islamophobia, Beyond the Politics of Enemy and Friend*, Indiana: Indiana University Press.

لینک‌های مربوط به مقالات مرور شده از روزنامه‌تایمز در مقاله حاضر (تاریخ بازدید ۸۹/۶/۱ الی ۸۹/۷/۱):

<http://www.thetimes.co.uk/tto/faith/article2099304.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/europe/article2750819.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/faith/article2099322.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/article1974056.ece>

<http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/news/article104712.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/law/article2213841.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/news/uk/article1942624.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/news/article1893019.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/faith/article2529665.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/law/article2210623.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/faith/article2100798.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/opinion/leaders/article2094118.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/faith/article2098288.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/law/columnists/article2046224.ece>

http://www.timesonline.co.uk/tol/comment/columnists/guest_contributors/article824556.ece

<http://www.thetimes.co.uk/tto/life/article1854978.ece>

<http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/culture/books/article177644.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/law/columnists/article2048888.ece>

<http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/news/article135536.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/news/uk/crime/article1874423.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/faith/article2098091.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/news/uk/article1941701.ece>

<http://www.thetimes.co.uk/tto/news/uk/article1937808.ece>
<http://www.thetimes.co.uk/tto/faith/article2099069.ece>
<http://www.timesonline.co.uk/tol/comment/faith/article4105178.ece>
<http://www.thetimes.co.uk/tto/news/uk/crime/article1874232.ece>
<http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/europe/article2597923.ece>